

ארצות-הברית: קארטר בעד רגאן

רגאן מאיים על פסדי-החרות
* מועמד - כן, נשיא - לא

השימה במטה הבחירות של ג'ימי קארטר אינה נובעת רק מהניצחון הגדול על הסנאטור טד קנדי בבחירות המוקדמות באילינוי. עוזרו של קארטר תמיד זלזלו בקנדי, איש מוגבל ועל-גילשון מאין כמוהו (העולם הזה 2205). נסיונותיו של קנדי להקים לתחייה את העולם האבוד של שנות ה-60, להיאבק למען יעדים שכבר הושגו מזמן, ובעיקר תמיכתו ההיסטרית כימעט במדיניותה של ממשלת-ישראל, חיזקו את תדמיתו כעסקן לא-רציני. הוא זכה, אמנם, בקולותיהן של כמה תפגרות יהודיות בפלורידה, אבל קנה את איבתם הבלתי-מתפשרת של כל הפרשנים הליברלים הרציניים בארצות-הברית.

אנשי קארטר היו בטוחים כל הזמן שהמינוי הדמוקרטי טי להנשיאות הוא בכיסם. לעומת זאת היו הפעם, מודאגים מהאתגר שתציג המפלגה הרפובליקאית. ירידת יוקרתה של ארצות-הברית בוירה הבינלאומית, האינפלציה והאבי-טלה היו עלולים לקדם את סיכוייו של מועמד רפובליקאי רציני.

עתה נשמו הדמוקראטים לרווחה. ניצחונותיו של רונאלד רגאן, וסיכוייו הגוברים לזכות במועמדות הרפובליקאית עם פרישתו של ג'ראלד פורד מהמירוץ, מבטיחים למעשה את בהירתו של קארטר לכהונה שניה.

השריף הרע והבוזשחת. רגאן הוא הימין הקיצוני לנשיאות. שחקן-הקולנוע לשעבר, שעיבב בדרך כלל את השריף הרע והמושחת, ידוע בדיעותיו האנטי-סוציאליים החמורות. רגאן מצדד בקאלוויניזם קיצוני, בהתמודד הפרט עם העולם והטבע ללא ערבות הברית הודית. הוא מתנגד קיצוני לכל הרחבה של השירותים הסוציאליים, לביטוח בריאות ואבטלה, להתערבות הממשלה הפדרלית בהתליכים הכלכליים והברתיים.

עקרונות, נחשב רגאן לג' קיצוני. בתקופת מייחמת ויאט-נאם היה סמל השמרנות הניצית ומטרה עיקרית להתקפות הליברלים. ב-1969 הקדישה מרת העם ג'ון באיו את שירה האנטי-פאשיסטי לרגאן. "הוא ראש הקרן קלווקס-קלן" (אירגון גיועני-רצחני בדרום ארצות-הברית), שרה או באיו. "כשהוא יתחיל להשתולל ברחובות, כדאי לברוח מהעיר..."

משקפים טובעים שרגאן השתנה. הוא אמנם דבק

לוחצים על ממשלתם לנקוט בצעדים ממשיים כדי לבטל את ההישגים החברתיים של המהפכה הפורטוגלית. בעיקר מעוניינים הממשלה והבורגנות לבטל את הלאמת הבנקים וחברות-הביטוח, ולהחזיר את כל האדמות שהולאמו בתקופת הרפורמות האגרריות, אחרי המהפכה.

צעדים כאלה יפגעו קשות במקורות המימון למצב הסוציאליים בפורטוגל ויחזירו את החברה האורחית למצב ששרר בתקופה הפאשיסטית. רק בניקיה העל הדמוקרטי ישאר, כל זמן שהוא משרת את ההון הגדול, המקומי והזר.

השאל בפורטוגל רואה בתוכניות כאלה לא רק נסיגה לאחור וסכנה עצומה למהפכה, אלא גם פגיעה גסה בחוקה. מנהיג הנוצרים-דמוקרטים בפרלמנט הפורטוגלי, לוקאס פירו, לא מכחיש שזוהי אמנם מטרת הימין. "תמיד התנגדנו לחוקה", טען באונוני העיתונאי אנדרו ג'אספאן. "אנו חותרים לשינוי מיבני מוחלט של השלטון והחברה בפורטוגל. החוקה אינה עונה על צרכי ההווה. היא לא יכולה לשמש כבסיס לשום ממשלה שאינה סוציאליסטית."

החגיגות. בניגוד למצב השורר ברוב מדינות אמריקה-הלאטינית, תומך הצבא הפורטוגלי בחוקה הסוציאליסטית. הצבא לא מעוניין אמנם להתערב בחיים הפוליטיים, אבל יש לו תפקיד בשמירת החוקה. אומר על כך ואסקו לורנסו, אחד מגיבורי המהפכה אפריל וחבר בכיר במועצה המהפכנית: "איני מחשב במיוחד את קארניירו, וא את הימין. אך העם בחר בהם באורח דימוקרטי והצבא חייב לכבד את רצון העם."

מוסיף על כך הנשיק ולפולטיקה. מפקד הצי מארטינס גאריירו: "מצע הימין והחוקה המתבצעת באסיפה הלאומית חייבים להיות שתי יחידות נפרדות לחלוטין. יש להם סמכות מינהלית מלאה, אבל בהתאם למגמות הסוציאליסטיות שהיו מונחות ביסודה של המהפכה הפורטוגלית."

ראש-הממשלה, קארניירו, עושה כמיטב יכולתו לחתור נגד הנשיא. לאחרונה נעזר בדיווח סנסציוני של היומון הניאופאשיסטי בליסבון, אך דיווח כאלו זומע הנשיא אינס הפיכה צבאית שמאלנית, כדי לפתור במועם העשולה נגדו. הממשלה מנסה למתן ככל האפשר את החגיגות שנועדו לציון את יום המהפכה. אך ה-25 באפריל עומד להיות לעין יום של חגיגות פלורידה. הפגנה זו נועדה מאסיבית של השמאל נגד הממשלה. הפגנה זו נועדה להיות פתיחה הולמת למערכת הבחירות הפרלמנטריות ב-1980 והבחירות לנשיאות ב-1981.

הסוציאליסטים, השמאל המהפכני והי קצינים עושים כמיטב יכולתם להוציא המונים לרחובות בעת החגיגות. השמאל יקרא לביצוע העקרונות הנוכחיים ממהפכת אפריל. אפילו ראש-הממשלה בטוח, שבבחירות הבאות תעלה ממשלת שמאל פורטוגל. יסודות קיצוניים יותר במפלגות היו רוצים להפעיל את המיטרה ויסודות פאשיסטיים אחרים להפיכה אנטי-דמוקרטי. סיכויי הפיכה כזו הם זעומים. פורטוגל אינה ציילה והצבא הפורטוגלי יעמוד לימין החוקה. מכל מקום, נסיון לפוטש הוא אפשרי. שנת 1980 עומדת להיות סוערת מאד ומשקפים אירופים רבים עוקבים בהתמדה ובעניין אחר ההתפתחויות האפשריות בפורטוגל.

הוא מופקד על מילוי הציווי העיקרי שלה: על כל ממשלה פורטוגלית מוטלת המשימה החוקתית להצמיד את פורטוגל לסוציאליזם.

לנשיא ולמועצתו יש זכות חוקת מלאה לבטל חוקים והחלטות של הפרלמנט הגול, הסותרים את המגמה הסוציאליסטית של חוקת היסוד. את החוקים ניתן לשנות אך ורק ברוב מוחלט של שני-שלישים. לבורית הדמוקרטיה השמרנית השולטת עתה בפורטוגל יש רוב רגיל בפרלמנט. וגם הוא תלוי על בלימה וצפוי לזעזועים בכל רגע.

הסכנה. התנגדות של ממשלת פראנסיסקו גאס קארניירו לחוקה אינה נובעת רק מבעים אידיאולוגיים מופתיים, או מרתיעה אסתטית מהתווית הסוציאליסטית. הבורגנות הפורטוגלית וכן בעלי האחוזות וסוכני החברות העל-לאומיות (שהן בעצם אמריקאיות או מערב-אירופיות).

בדיחה כשרות לציבור

יש המתחננים ממש לבדיחה טובה על העולם הקומוניסטי. בדיחה כזו שודרה השבוע בבי-בי-סי, ויוחסה דווקא לדיפלומט סובייטי בלונדון. בבדיחה-המועצת, סיפר הדיפלומט ששתה כמה כוסיות במסיבה עליזה, הכריזו על שבוע הנהג זהיר. שוטר-תנועה רוסני עצר נהגי איטי ואדיב במיוחד, ובישר לו שזכה בפרס של 1000 רובל. אשתו של הנהג הוצריה שהתעוררו משנתם הכבדה במושב האחורי, נעצה מבט מבוהל בשוטר. "כמה פעמים אמרתי לך לא לנהוג לפני שתקבל רשיון נהיגה?" רטנה האשה.

"וועד בתמונית גנובה!" הוסיפה החותנת. החור, וזקן השאושש אחרון. "כבר העננו לווינה?" שאל.

אבל כדי ששחרי הבדיחות על אחרים לא יהיו נחשודים יותר על המידה, כדאי, אולי, להוסיף סיטורידעש אתר על-הבדיחה, כדאי, אולי, להוסיף שרון. ישראלי, שחור השבוע מניו-יורק, שוחח לקראת שובו עם דיפלומט אמריקאי מקצועי, העובד בסטייט-דפארטמנט. הישראלי סיפר לדיפלומט שבניגוריו היה נוהג לשאול את שרון האם כבר הפסיק לשקר. הדיפלומט האמריקאי הריהר לרגע, ואמר: "בקורס לדיפלומטים בכירי רים לימדו אותנו שיש אנשים שהם כלי-כך טיפ-שים. עד שאינם מסוגלים לשקר. שרון שלכם הפך את היוצרות. הוא כלי-כך טיפש. עד שאינו מסוגל לומר את האמת..."

בהשקפותיו הקודמות, אבל לאחרונה הוא נוטה ליתר בולגנות ביחסים הבינלאומיים. עוזרו הנשיא קארטר בטור חיים שהוא לא ייבחר. האמריקאים אינם נוהגים להצביע עבור מועמדים קיצוניים. ב-1964 נכשל מועמד הימין הקיצוני, בארי גולדוורט, והעפיק ללינורן ג'ונסון ניצחון סרת-קידים. ב-1972 נפגע המועמד הליברלי, ג'ון מק'גורן, מאותה תופעה וכשל קשות מול ריצ'ארד ניקסון.

לניצחוננו של רגאן יש גם השלכה במרחב. אם אמנם ייבחר ממועמד הרפובליקאים, יזכה קארטר בחופש מוחלט בעד שרת. ניצחוננו עם ממשלת-ישראל, הופך דים לא יצביעו בעד רגאן. ניצחוננו של קארטר יהיה מובטח במילא, והוא יוכל לפעול כאילו כבר נבחר לכהונה שניה.

פורטוגל: לקראת

משבר באפריל?

ב-25 באפריל תחוג פורטוגל את יום השנה השישי למהפכה. בפורטוגל פורטוגל את יום השנה השישי אחרי 64 שנות דיקטטורה פאשיסטית. רבים מהם, בקטיה הצעירים, אינם מעלים בדעתם את האפשרות שחופש הביטוי וההתארגנות הפוליטית עלול לעמוד שוב בסכנה. משקפיים ורים, לעומת זאת, חוששים מנסיגות נואשים של הימין לשנות את החוקה הפורטוגלית ולמנוע את התפתחותה של החברה בפורטוגל בכיוון של שיויוניות וצדק חברתי.

מבחינת המיסוד הפוליטי נמצא מוקד העימות בפורטוגל מבתיחות שבין הממשלה השמרנית לבין המועצה המהפכנית והנשיא. נשיא פורטוגל, ראמלהו אינס, הוא גם יו"ר המועצה המהפכנית. בהתאם לחוקת פורטוגל,